

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Călător pe mapamond

Roma

AD
LIBRI

Cuprins

Roma, caput mundi	
Introducere	6
Repere istorice	8
Cele mai frumoase 10 atracții din Roma	12
Cele mai interesante 10 experiențe romane	16
Roma antică	21
Vatican	47
Centro storico: de la Via del Corso la Tibru	77
Trastevere și Roma de sud-vest	103
Piazza di Spagna și Roma de nord	123
Esquilin și Roma de est	141
Recomandări și informații utile	159
Index	174

Cele mai frumoase 10 atracții din Roma

Forul Roman ► 25

Centrul politic, religios, comercial și juridic al Romei, Forul Roman se întindea pe un spațiu vast, între colinele Capitolin, Palatin și Esquilin. Acesta a devenit ulterior centrul de comandă al întregului Imperiu Roman. Preumblați-vă printre ruinele templelor, basilicilor și altor clădiri antice, imaginați-vă că pășiți pe sub porticuri din care, de fapt, nu au mai rămas decât câteva pietre și coloane de marmură și ascultați ecurile istoriei: zarva care însoțea tranzacțiile comerciale încheiate aici, discursurile rostite în cadrul întrunirilor politice, sentințele strivitoare rostite în tribunale, uralele care însoțeau marșurile triumfale desfășurate de-a lungul Via Sacra pe sub arcuri monumentale. De prin colțuri se preling umbrele intrigilor politice, comploturilor și asasinatelor sângeroase, căci Forul Roman a avut parte de toate. La sfârșit, urcați neapărat pe Colina Palatină (► 32) ca să cuprindeți dintr-o privire

întregul sit, de la Colosseum până la Piazza Venezia.

Colosseum ► 23

Râuri de sânge au curs de pe arena Colosseum-ului de când a fost inaugurat în anul 80 ca Amfiteatrul Flavian până în 523, când ecoul luptelor cu gladiatori, spectacolelor de amploare care reconstituiau lupte celebre și *naumahii* (bătălii navale) și execuțiilor nemiloase s-a stins definitiv. În Evul Mediu, plăcile de marmură i-au fost smulse brutal pentru construirea palatelor romane, dar, în ciuda jafurilor repetate, carcasa sa a supraviețuit invincibilă ca o mărturie a eternității Romei. De altfel, în secolul al VIII-lea, călugărul și istoricul Bede Venerabilis a consemnat într-o epigramă rămasă celebră următoarea profeție: „Cât timp Colosseum-ul va rezista, și Roma va rezista; atunci când Colosseum-ul va cădea, va cădea și Roma; iar când Roma va cădea, cu ea se va prăbuși întreaga lume.”

Foto: Vedere din Palatin spre Forul Roman și Campidoglio

Respect pentru oameni și cărți

Panteonul ► 79

Desăvârșita armonie a proporțiilor Panteonului stârnește și astăzi admirația tuturor, la secole și secole după înălțarea lui, pe baza planurilor împăratului Hadrian (117-138). Este incununarea arhitecturii romane antice, ale cărei noțiuni tehnice de inginerie continuă să rămână un mare mister. Pe dinafară, templul pare simplu, auster și robust, dar odată ajunși în centrul rotondei sale scândate în lumina care se revarsă prin ochiul (*oculus*) din vârful cupolei veți simți pe propria piele furnicăturile sacralui. Deloc întâmplător, diametrul acestui *oculus* este același cu înălțimea rotondei. Rotonda Panteonului este un microcosmos, reflectând la scară mică legile cosmosului. Când l-a văzut pentru prima oară Michelangelo însuși a decretat că Panteonul trebuie să fi fost conceput după un *disegno angelico, e non umano* („un plan făcut de îngeri, nu de oameni”). La finalul vizitei, nu uitați să îi prezentați omagiile cuvenite unuia dintre marii maeștri ai picturii renascentiste – Rafael, care se odihnește aici.

Campidoglio și Muzeele Capitoline

► 36, 39

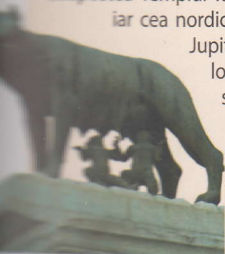
În topografia Romei antice, Campidoglio, cea mai mică, dar cea mai venerabilă dintre cele șapte coline, funcționa ca un adevărat *caput mundi*. Culmea nordică a Capitoliului adăpostea Templul Iunonei Moneta, iar cea nordică – Templul lui Jupiter. Acum pe locul celui dintâi se înalță basilica Santa Maria in Aracoeli, precedată de un lung șir de scări

care par că urcă spre cer, iar pe locul celui de-al doilea, Michelangelo a amenajat în secolul al XVI-lea Piazza del Campidoglio, un armonios ansamblu renascentist, precedat de asemenea de o rampă impresionantă. Mai multe palate din perimetrul pieței adăpostesc Muzeele Capitoline, având la bază valoroasa colecție de sculpturi donate de Papa Sixtus al IV-lea în 1471. Admirați celebra *Lupa Capitolina*, un bronz etrusc din secolul al V-lea a.Hr, delicatul *Spinario*, un bronz din secolul I a.Chr., senzuala *Venus Capitolina* și emoționantul *Galpe moarte*, și căutați neapărat originalul sculpturii ecvestre a lui Marcus Aurelius din Piazza del Campidoglio, precum și resturile giganticei statui a împăratului Constantin cel Mare, păstrate în curtea Palazzo dei Conservatori.

Vatican ► 47-74

Basilica Sf. Petru, ridicată în 324, în timpul împăratului Constantin cel Mare pe locul mormântului Sf. Petru, este indubitabil centrul creștinătății apusene, îndeplinind de la început rolul de *Sancta Sedes* (Scaun Sfânt). Odată stabilită reședința Papilor aici, complexul situat în afara zidurilor orașului a căpătat statutul unui adevărat stat în stat, consfințit oficial abia prin Tratatul de la Lateran, din 1929.

Cu peste 5 milioane de turiști care îi trec în fiecare an pragul, Musei Vaticani figurează în topul celor mai vizitate 10 muzee de artă ale lumii. Este și unul dintre cele mai mari muzee din lume: galeriile sale au suprafața de 42.000 m² și se întind pe o lungime totală de 10 km, cele 54 de săli fiind efectiv ticsite cu 20.000 de opere de artă, dintre care cele mai prețuite sunt capodoperele Renașterii. Largile colecții de artă egipteană, babiloniană, greacă, romană, renascentistă, dar și modernă

s-au tot îmbogățit de-a lungul secolelor prin generozitatea papilor. Pentru majoritatea turiștilor punctul culminant al vizitei este Capela Sixtină (► 69), al cărei tavan este acoperit de fresca *Genezei*, capodopera lui Michelangelo.

Castel Sant'Angelo și Ponte Sant'Angelo ► 74, 75

Un înger de bronz veghează asupra orașului din vârful acestui colosal mausoleu construit de împăratul Hadrian, care, după ce a fost fortificat de împăratul Aurelian, a îndeplinit timp de un mileniu funcția de castel papal. Nu ratați spectaculoasele vederi care se deschid asupra orașului de pe meterezele sale de piatră. Alți 10 îngeri din marmură în extaz, opera lui Bernini, mărginesc de o parte și de cealaltă podul care asigură legătura cu orașul de partea cealaltă a Tibrului. Acesta este, cu siguranță, cel mai frumos și spectaculos pod al Romei!

Piazza di Spagna și Piazza Navona ► 127, 92

Mereu animate și pline de freamăt, Piazza di Spagna și Piazza Navona sunt cele două inimi ale Romei de

azi, care bat la unison, dând pulsul orașului. Piața Spaniei este marcată de fotogenicele Scări Spaniole (*Scalinata della Trinità dei Monti*), pe care forfotesc mereu turiști; în secolele XVIII-XIX zona din jur era preferata artiștilor străini, printre care Keats și Shelley, cărora le-a fost dedicat un muzeu la nr. 86, sau Giorgio de Chirico, care a locuit și lucrat în ultimii 30 de ani din viață în *palazzetto* de la nr. 31. Nu ratați ocazia de a savura o cafea în Antico Caffé Greco (1760), situată în imediata apropiere a pieței (Via dei Condotti nr. 86), frecventată cândva de Stendhal, Goethe, Goldoni, Byron, Liszt, Wagner, Schopenhauer etc. Cântăreți, portrețiști la minut și alți artiști de stradă asigură o atmosferă efervescentă în Piazza Navona, a cărei formă ovală urmează conturul fostului Circ al lui Domițian. În centrul ei se află celebra Fontana dei Quattro Fiumi, opera lui Bernini, care a decorat-o cu sculpturile alegorice ale celor patru mari fluvii – Gangele, Dunărea, Nilul și Rio de la Plata, iar capetele de nord și sud ale pieței sunt marcate de alte două fântâni – Fontana del Nettuno și Fontana del Moro, ambele opera lui Giacomo della Porta. Nu ocoliți cafeneaua Tre Scalini, de la nr. 28, a cărei specialitate *gelato tartufo* face ravagii în rândul turiștilor.

Galleria Borghese ► 135

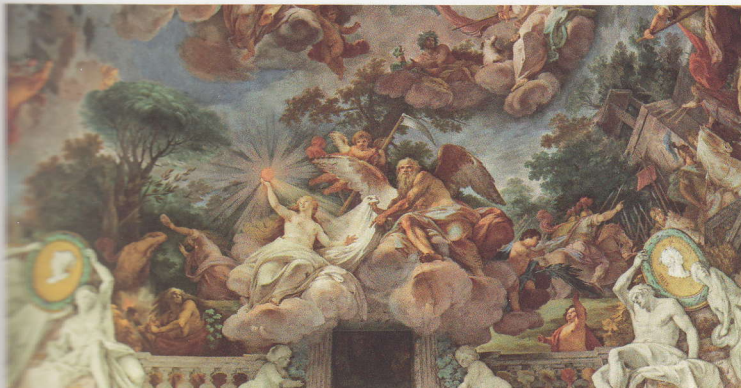
Un rafinat colecționar de artă, cardinalul Scipione Borghese (1579–1633) a construit pe Colina Pincio un palat special în care să-și adăpostească capodoperele adunate cu patimă de-a lungul anilor. Astăzi Galeria Borghese deține mai multe sculpturi semnate de Bernini, maestrul barocului, dintre care se remarcă *Răpirea Proserpinei* și *Apollo și Dafne*, o ilustrare tulburătoare

Jos: Fântâna Maurului, Piazza Navona

Pagina alăturată: Frescă din Galleria Borghese

a unei legende din *Metamorfozele* lui Ovidiu, precum și o reprezentare a Paulinei Bonaparte în chip de *Venus Victrix*, realizată de Canova. Pinacoteca cuprinde tablouri de Caravaggio (*Madonna dei Palafrenieri* sau *Fecioara cu Șarpele*, *Autoportret în chip de Bachus bolnav*, *David cu capul lui Goliat*, *Sf. Ioan Botezătorul*), Rafael (*Doamna cu Unicorn*, *Depunerea în mormânt*) și Tițian (*Dragostea sacră și profundă*).

San Clemente ► 155

San Clemente este locul potrivit pentru a explora istoria multistratificată a fascinantei Rome și a coborî în timp, treaptă cu treaptă, până cu 2.000 de ani în urmă. Asemenea unui palimpsest, situl a păstrat urme de la toate structurile înălțate pe acest loc. Începeți de la biserica de secol XII, unde puteți vedea un splendid mozaic în stil bizantin reprezentând *Triumful Crucii* și o serie de fresce de Masolino da Panicale, coborâți pe scara din sacristie până la basilica subterană de secol IV închinată celui de-al patrulea papă (Sf. Clemens), apoi și mai jos, până la vestigiile unei străzi romane antice, mărginite de un complex de locuințe (*insula*) din secolul al II-lea, înglobând un *mithraeum*, un templu închinat zeului persan al luminii, al cărui cult era foarte popular la

sfârșitul perioadei imperiale. Vizavi puteți vedea o *domus ecclesiae*, o casă privată folosită ca loc de rugăciune de primii creștini.

Termele lui Caracalla ► 115

Frecventarea băilor publice era una dintre activitățile preferate ale vechilor romani, care au transformat termele într-o adevărată instituție socială. Destinate în egală măsură socializării și relaxării, nu doar întreținerii corporale, termele cuprindeau pe lângă nelipsitele spații *frigidarium* (bazin cu apă rece), *tepidarium* (bazin cu apă călduță) și *calidarium* (bazin cu apă fierbinte), săli de gimnastică (*gymnasia* sau *palestrae*), grădini, biblioteci, galerii de artă, săli de conferință etc. Împărații s-au întrecut în a construi *thermae* din ce în ce mai vaste și somptuoase, care au fost numite după ei, de la Agrippa (cca 20 a.Chr.), Nero (65 p.Chr.), Titus (81) și Traian (104-109) la Caracalla (212-217) și Dioclețian (298-306). Cel mai bine conservate sunt Termele lui Caracalla, care aveau o capacitate de 1.600 de persoane; vestigiile lor se întind la picioarele Aventinului, iar vara găzduiesc spectacole de operă. Termele romane au fost abandonate după ce apeductele care le alimentau au fost distruse în urma atacului goților din 537.

Cele mai interesante 10 experiențe romane

Nu ezitați să fiți superstițioși și aruncați o monedă în Fontana di Trevi ca să vă asigurați reîntoarcerea în Cetatea Eternă ▶ 126

Probabil că mulți turiști (sau mai degrabă turiste) și-ar dori să o imite pe actrița Anita Ekberg și să danseze în apele Fontana di Trevi, repetând o scenă celebră din *La Dolce Vita* (1960), în urma căreia această fântână barocă datând din 1732 a devenit unul dintre cele mai romantice locuri de pe pământ. Va trebui însă să vă mulțumiți să aruncați o monedă (neapărat cu mâna dreaptă peste umărul stâng) în apă: acest ritual vă garantează reîntoarcerea în Cetatea Eternă. Un pont pentru tinerele doamne: dacă doriți să fiți și mai superstițioase de atât, urmați sfaturile din filmul *Three coins in the Fountain* (1954), în regia lui Jean Negulesco, și aruncați trei monede – una vă asigură revenirea la Roma, a doua vă aduce o nouă iubire, iar a treia, căsătoria.

Primiți binecuvântarea Papei ▶ 52

Dacă doriți să îl vedeți pe Papă și să îi primiți binecuvântarea, participați la ceremonia cu durata de aproape 2 ore care are loc în fiecare miercuri, la ora 10:30, în Piazza San Pietro (mai puțin în luna august și iarna, când este mutată în Aula Paolo VI). Aceasta nu este propriu-zis o slujbă, dar include rugăciuni, cântece, o scurtă predică și binecuvântări în mai multe limbi; accesul este gratuit, însă este necesar să faceți programare din timp pe site-ul www.papalaudience.org. Papa se arată mulțimii și duminica, la ora 12, la fereastra apartamentului său (sau la cea a reședinței estivale de la Castel Gandolfo, în lunile iulie și august), pentru a ține o mică predică, urmată de rugăciunea *Angelus* (sau *Regina Coeli*) și binecuvântarea apostolică, rostită în mai multe limbi. Pentru această ceremonie, cu durata de circa 20 minute, nu este nevoie să faceți rezervare.

Foto: Fontana di Trevi

Aveți curaj să treceți testul adevărului? Verificați-vă gradul de sinceritate la Bocca della Verità, din porticul bisericii Santa Maria in Cosmedin! ▶ 110

O scenă delicioasă din filmul *Roman Holiday* (1953), cu Audrey Hepburn și Gregory Peck, a făcut din Bocca della Verità una dintre experiențele române de neratat, pentru care turiștii așteaptă răbdători la cozi imense, mai ales în sezonul de vârf. Probabil o gură de canal antică care făcea parte din Cloaca Maxima, acest disc imens din marmură cu greutatea de peste o tonă prezintă un basorelief înfățișând o față cu gura deschisă, care, potrivit unei legende medievale, se închide, tăindu-i mâna celui care obligat sub jurământ să mărturisească adevărul, ar îndrăzni să mintă. Un fel de detector de minciuni, folosit mai ales pentru a testa fidelitatea conjugală!

Descoperiți micile secrete ale Aventinului, cea mai înverzită dintre cele șapte legendare coline române ▶ 112-114

Urcați până pe terasa Grădinii de Portocali (Giardino degli Aranci) ca să vă bucurați de priveliștea Tibrului și a Vaticanului, apoi depistați geamul oval de sticlă din vestibulul basilicii Santa Sabina din apropiere, prin care se vede Portocalul Sf. Dominic, plantat chiar de sânt în 1221 în claustrul mănăstirii. Prin gaura cheii porții Prioratului de Malta, din Piazza dei Cavalieri di Malta nr. 3, veți avea o vedere atipică a domului basilicii San Pietro, încadrat perfect la capătul aleii principale a grădinii complexului: un asemenea joc de perspectivă nu putea fi decât ideea lui Piranesi! Sub basilica Santa Prisca veți descoperi cel mai bine conservat *mithraeum* (un mic templu închinat lui Mithra, zeul persan al luminii) din Roma. În lunile mai și iunie îmbătați-vă cu aroma miilor de trandafiri care înfloresc pe panta dinspre Circus Maximus.

Bucurați-vă de atmosfera boemă a cartierului Trastevere, de pe malul drept al Tibrului ▶ 105-108

Mai relaxat, mai liniștit și mai aerisit, Trastevere este destinația perfectă pentru o seară de neuitat într-o Romă ideală. Hoinăriți pe străzile labirintice și șerpuitoare, lăsându-vă învăluți în murmurul domol al conversațiilor localnicilor, purtate în dialectul roman, și al acordurilor muzicii interpretate de artiștii ambulanți, apoi luați cina într-unul dintre numeroasele restaurante pline de atmosferă locală. Cartierul păstrează unele dintre cele mai vechi biserici din Roma (Santa Maria, Santa Cecilia, San Crisogono), o farmacie de secol XVII (una dintre comorile ascunse ale orașului), care a păstrat mobilierul vechi, și un palat (Villa Farnesina), cu delicate fresce renascentiste, ilustrând scene mitologice din *Metamorfozele* lui Ovidiu și romanul *Măgarul de Aur* de Apuleius. Urcați până în Piazzale Garibaldi (▶ 108), în vârful Colinei Gianicolo, unul dintre cele mai populare puncte de belvedere, ca să vă bucurați de priveliștea Cetății Eterne așternându-se la picioarele dumneavoastră în toată splendoarea ei.

Luăți exemplul localnicilor și relaxați-vă: Roma este locul perfect pentru a vă bucura de o zi în stil italian de dolce vita

Începeți dimineața cu o cafea sau *cappuccino* și un *cornetto* (croissant) pe o terasă din Piazza Navona (▶ 92), apoi porniți agale la plimbare pe aleile pietruite din *centro storico*, oriîncotro vă poartă inima și pașii: intrați în biserici și admirați frescele renascentiste, ascultați-i pe artiștii de stradă, priviți ruinele Forului din Piața Campidoglio (▶ 39), unde puteți ajunge urcând Cordonata, rampa proiectată de Michelangelo, mâncați înghețată pe săturate (v-o recomandăm pe cea de la Giolitti, de pe Via degli Uffici del Vicario nr. 40), dedați-vă la o sesiune de shopping